OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

LsN Johannes Heikkonen
Demokratia- ja julkisoikeusosasto

18.9.2019

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI VERKOSSA TAPAHTUVAN TERRORISTISEN SISÄLLÖN LEVITTÄMISEN ESTÄMISESTÄ (U 98/2018 VP)

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitussa asiassa. Samaista komission asetusehdotusta on arvioitu aiemmin perustuslakivaliokunnassa (PeVL 43/2018 vp). Oikeusministeriö on lausunut asetusluonnoksesta tässä samassa aiemmassa vaiheessa hallintovaliokunnalle (27.11.2018). Lausuntonaan oikeusministeriö esittää seuraavaa.

Perustuslakivaliokunnan aiempi kanta

Perustuslakivaliokunta on valmistelun aiemmassa vaiheessa antamassa lausunnossaan kiinnittänyt huomiota muun muassa ehdotetun sääntelyn täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen, sen vaikutuksiin suhteessa pieniin toimijoihin, oikeusturvaan ja yhteydenpitoon pyynnön tehneen valtion ja pyynnön kohteena olevan valtion viranomaisten välillä. Samoja seikkoja on korostettu myös valtioneuvoston kannassa niin käsittelyn aiemmassa vaiheessa kuin nyt.

Kyseisten seikkojen osalta asetuksen valmistelussa vaikuttaa tapahtuneen suhteellisen vähän muutoksia. Kuten sisäministeriön perusmuistiossa todetaan, neuvoston yleisnäkemys mukailee pitkälti komission alkuperäistä asetusehdotusta. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitettyjen seikkojen merkitystä on tältä osin jatkovalmistelussa yhä syytä korostaa. Oikeusministeriö on seuraavassa kiinnittänyt huomioita erityisesti niihin seikkoihin, joiden osalta asetuksen valmistelussa on tapahtunut muutoksia.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Terroristisen sisällön määritelmä

Asetusehdotuksen 2 artiklan 5 kohdassa olisi terroristisen sisällön määritelmä. Kyseisen säännöksen sisältöä on sisäministeriön muistion mukaan neuvoston yleisnäkemyksessä muutettu lisäämällä siihen viittaus terrorismidirektiiviin EU 2017/541 (s.2). Viittauksella on ollut ilmeisesti tarkoituksena täsmentää asetusehdotuksen mukaisen terroristisen sisällön määritelmän suhdetta terrorismidirektiivin mukaisiin terrorismirikoksiin.

Terrorismirikoksilla (*terrorist offences*) tarkoitetaan terrorismidirektiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaisia rikoksia, joita rikoslain (39/1889) 34 a luvussa vastaavat terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset (1 §) ja terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos (1 a §). Asetusehdotuksen 2 artiklan 5 kohdan mukaisen terroristisen sisällön määritelmä liittyy siihen, että tietynlaisen sisällön saatavilla pitäminen tai levittäminen voi olla jokin terrorismirikosten tekemistä edistävä muu terrorismirikosdirektiivin mukainen rikos. Ehdotetussa määritelmässä kuvatuissa sisällöissä on enemmän tai vähemmän näihin muihin rikoksiin viittaavia piirteitä. Ehdotuksen soveltamisalan kannalta olennaisen terroristisen sisällön määritelmän tulee olla riittävän tarkkarajainen ja selkeä, mikä edistää yhtenäistä ja ennalta-arvattavaa soveltamiskäytäntöä asetuksen täytäntöönpanossa sekä parantaa mahdollisuuksia saavuttaa asetuksen tavoitteet.

Vaikka ehdotetun sääntelyn yhteydet terrorismirikosdirektiivissä tarkoitettuun rikolliseen terroristiseen toimintaan ovat edellä mainitun viittauksen myötä tulleet jossain määrin selvemmiksi, on näiden välinen täsmällinen suhde edelleen jossain määrin epäselvä. Asiayhteyden perusteella on aihetta kiinnittää huomiota sellaisiin rikoksiin, joita on mahdollista toteuttaa sisällön saatavilla pitämisellä tai levittämisellä verkossa ja joiden piirteitä ehdotetussa määritelmässäkin on. Tässä yhteydessä merkityksellisiä rikoksia voivat yksittäistapauksissa olla terrorismirikosdirektiivin 3 artiklan 1 kohdan j alakohdassa tarkoitettu terrorismirikoksen tekemisellä uhkaaminen, 5 artiklassa tarkoitettu julkinen yllytys terrorismirikoksen tekemiseen, 6 artiklassa tarkoitettu terroristien värväys ja 7 artiklassa tarkoitettu terrorismiin liittyvän koulutuksen antaminen. Jossakin määrin epäselvää on, voidaanko terrorismirikosdirektiivin 4 artiklan b alakohdassa tarkoitettua terroristiryhmän toimintaan osallistumista toteuttaa tietynlaisella verkkosisällöllä. Lähinnä sellainen osallistuminen voisi ehkä toteutua terrorismirikoksen tekemistä edistävien tietojen jakamisella.

Poistomääräyksiä koskeva kuulemismenettely

Sisäministeriön toimittaman perusmuistion mukaan yleisnäkemykseen on lisätty uusi säännös niin sanotusta poistomääräyksiä koskevasta kuulemismenettelystä (uusi 4a artikla). Kyseinen säännös antaa myös sen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, jossa säilytyspalvelun tarjoajan päätoimipaikka sijaitsee, mahdollisuuden vaikuttaa tilanteessa, jossa kyseisellä toimivaltaisella viranomaisella on perusteltuja syitä uskoa, että poistomääräys vaikuttaa kyseisen jäsenvaltion perustavanlaatuisiin etuihin. Myös

perustuslakivaliokunta on aiemmassa asiaa koskeneessa lausunnossaan (s.5) viitannut kyseisen kuulemismenettelyn sisällyttämiseen asetusluonnokseen ja painottanut juuri säilytyspalvelun tarjoajan sijaintivaltion viranomaisen roolia menettelyissä.

Toimitetun perusmuistion pohjalta ei käy täysin selväksi, miten kuulemismenettelystä olisi tarkoitus täsmällisemmin säännellä ja tulisivatko esimerkiksi poistomääräykset säännönmukaisesti aina tiedoksi sen maan viranomaisille, johon poistomääräys kohdistuu.

Euroopan parlamentin muutosehdotukset

Euroopan parlamentti on esittänyt raportissaan useita muutosehdotuksia. Osa muutosehdotuksista on teknisiä ja osa eroaa komission ehdotuksesta tai neuvoston yleisnäkemyksestä ja osa näistä molemmista. Sisäministeriön perusmuistiossa kuvatussa muodossaan esitetyt muutosehdotukset eivät oikeusministeriön arvion mukaan vaikuta valtiosääntöisesti ongelmallisilta suhteessa komission asetusehdotukseen.